

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za dvostopno petit-vrsto 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Novim naročnikom!

Prva, druga in tretja številka „Dol. Novic“ so pošle. Naznanjamo to novim naročnikom, da ne bodo zastoj čakali zaostalih števil. Vred. „Dol. Nov.“.

Gospodarske stvari.

Dolenjskim poljedelcem!

Resnica je, da nam zemlja več tako ne rodi, kakor je rodila v prešnjih časih. Gotovo pa je tudi to, da nam bode čim dalje manj rodila, če jo bomo tudi zanaprej tako površno obdelovali in gnojili kakor doslej in če jo bomo tako nespametno izkoristili kakor dosedaj. Mi gospodarimo s svojo zemljo tako slabo, da bi bil zares čudež, ako bi nam več rodila in dajala večjih pridelkov, kakor nam jih daje sedaj. In zakaj? Zato, ker s svojim površnim obdelovanjem, s prepričnim gnojenjem in lahkomisljenim vrstenjem rastlin ali kolobarjenjem zemljo le sesámo,

namesto da bi jo skušali ohraniti trajno pri dobri rodilni moči! Ni čuda toraj, če postaja vedno manj rodovitna! Če njivo enkrat pognojimo, pridelujemo potem na njej celo vrsto poljskih sadežev in toliko let, dokler jih je sploh le moč t. j. dokler zamore zemlja še kaj roditi. Poleg tega pa še zahtevamo, da nam daje njiva po dva sadeža na leto. In kedar zemlji že očitno poide živež, potem jo obsejemo še s prosom, sirkom ali ovsem, tako da jo popolnoma utrudimo in izsesámo. Tako gospodariti se pravi zemljo siloma oropati in tako gospodarstvo imenujejo razvidni kmetovalci „roparsko gospodarstvo.“ In prav imajo! Pri tako slabem gospodarstvu mora zemlja s časom rodilno moč zgubiti in postati revna, če je bila prej še tako rodovitna in močna. Gospodarji si torej le sami sebi škodujejo, če pridelujejo n. pr. oves za prosom, še celo če ga sejejo po več let zaporedoma na isto njivo, ktera navada se pri nas žalibog čim dalje bolj vdomačuje. Enako škodljivo pa je tudi to, če se prideluje sirk za poslednji sadež pred gnojenjem. Ta navada je n. pr. na „Krškem

Podlistek.

Kočevsko okrajno glavarstvo.

(Zemljepisno-zgodovinski opis.)

S sodelovanjem nekaterih učiteljev kočevskega okraja spisala št. Tomšič in Fr. Ivanc, učitelja. Založila in izdala okrajna učiteljska knjižnica v Kočevji. Natisnila „Nar. Tiskarna“. Obseza 108 strani v osmerki. Cena 55 kr., po pošti 60 kr.

Tako je naslov najnovejši knjigi slovenski. Namen ima, kakor gg. pisatelja v predgovoru sama omenita, da je koristno in potrebno vsakemu, da pozna razun svojega doma in domačega kraja tudi svojo sosesčino, sosedne občine, župnije in okraje. Ni pa vsakemu mogoče, spoznavati svét iz lastne skušnje; takemu morajo zadostovati dobri opisi in zemljevidi, da si sestavi ž njihovo pomočjo sliko večjega ali manjšega kosa dežele. Tem je namenjena pričujoča knjižnica — v prvej vrsti učiteljem in učencem, v drugej pa vsakemu, kedor se za-

nima za zemljepisne razmere in zgodovino kočevskega okrajnega glavarstva“. Dalje sama spoznavata, da sta hotela spisati poučno berilo — ne pa učene knjige“.

Knjigo sta gg. pisatelja posvetila v znamenje posebnega spoštovanja: velespoštovanemu prijatelju šole in učiteljstva, blagorodnemu gospodu Danijelu Šuflaj-u, c. kr. okrajnemu sodniku v Velikih Lašičah.

V treh delih obdelava se najprvo velikolaški, potem ribniški in slednjič kočevski sodnijski okraj.

Velikolaški sodnijski okraj meri 217 km², šteje 8955 prebivalcev (povprečno na 1 km² 41.2 preb.), ter obsega naslednjih 7 občin: Turjak (2667 preb.), Sv. Gregor (1591 preb.), Kompolje (413 preb.), Velike Lašiče (590 preb.), Lužarji (1092 preb.), Podgora (1074 preb.) in Videm (1528 preb.). V okraji so župnije: Rob, Dobropolje, Velike Lašiče, Sv. Gregor, Turjak in del škocijanske župnije. V celem okraji je 1 trg (Turjak) in 128 vasi.

polji“ prav doma, kjer sejejo potem, ko je zemlja že očitno opešana, še ta „mali sirek,“ da jo pač za gotovo in kar le moč popolnoma izsesajo! In ravno tamkaj je nujna potreba in z vsilo priporočati, da zemljo po večkrat t. j. bolj pogostoma pognojijo, če hočejo doseči primerne pridelke.

Pripisati si moramo torej le sami sebi, da nam zemlja dandanes manj rodi! In dokler se ne bomo poprijeli bolj umnega poljedelstva, tako dolgo ne smemo pričakovati boljših letin. V teku sto in sto let, odkar kmetovalec obdeluje, je zemlja veliko svoje prvotne moči zgubila in jo še sedaj leto za letom zgubava, ker ji ne povračamo y zadostni meri tega, kar ji sadeži vsako leto odvzamejo sebi za hrano ali živež. Mi zemljo pred vsem prepričlo in preredkoma gnojimo. In dokler ne bomo skrbeli bolj za potrebni gnoj kakor dosedaj, tako dolgo bode veliko našega truda zastoj! Tako dolgo nam bo dajala zemlja le majhne dohodke! Poleg dobrega gnojenja pa je treba zemljo tudi bolj skrbno in pridno obdelovati, ne pa tako površno in malomarno, kakor smo to dosedaj navajeni. Pred vsem pa moramo na to gledati, da ne bomo zemljo s pridelovanjem sadežev tako lahko mišljeno slabili kakor dosedaj, temuč moramo z vsjo skrbjo skušati, da jo ohranimo vedno pri dobri rodovitnosti in **vedno pri moči!** Le tedaj pričakujemo lahko obile žetve in bogatih pridelkov, ktere doseči mora biti glavna skrb in trud naših poljedelcev!

Pričujoče vrstice pa naj bi ne bile glas vpijočega v puščavi, marveč naj obrodé mnogo sadu na korist dolenskega poljedelstva! —m—

To je naslov prvega odelka, v katerem od strani 18 do 40 na drobno slede popisane zemljepisne razmere vsake župnije, v katerem so našteje vse vasi, potoki, druge znamenitosti kraja, potem zgodovinske podobe, v kolikor se da to podati s posameznimi črtami, imenovani so imenitni možje, kateri so se tu kedaj rodili ali pa postali v tem kraji za občni blagor posebno zaslužni. S kratka povsod so navedene vse podrobnosti, ki jih vemo iz Valvazorja, iz zgodovine od Dimitz a ali pa ki jih pozna navadn ljudstvo ali pa izobraženi kraja. Pri tem je veči prostor odmerjen tudi ljudski šoli in nje ustanovljenji v vsaki župniji, kakor posebni važni znamenitosti kraja.

Vsaka župnija je podana v posebni podobi in samostojno, tako da je tako rekoč: slika, na katerej je popisana tako, da so jej vtisnjene vse znamenitosti.

V enakem slogu popisana sta oba druga sodnijska okraja: ribniški in kočevski. Tudi tu

Živinska kupčija, nje težave in goljufije, in kakó jim v okom priti?

Živinska kupčija je težka reč. Malokje imajo ljudje takó malo vesti, kakor pri prodaji živine; še marsikateremu očetu se dobro zdi, ako more osmukniti sina, sinu pa, ako more opehariti očeta. „Kdor ne odprè oči, mora odpreti mošnjo“, je uže star pregovor, kateri najbolj veljá pri živinski kupčiji.

Zato treba, da gospodarjem, kateri živino kupujejo, na kratko povemo, česa se imajo varovati. Treba jim je pa tudi poznati cesarske postave. Čujte zatorej!

Pri konjih je 8 po postavi zavarovanih bolezní ali „patentnih tadlov“, kateri barantijo razderó, — troje jih je, ki razderó na 15, pet pa na 30 dni, in sicer so zavarovane na 15 dni: kužna smolika, smerkelj, narduha. Zavarovane na 30 dni pa: tiščavka (neumni kolar), opornost (štatljivost), mesična slepota, jasna slepota in pa kožna črvivost.

Pri goveji živini so sami francozi ali pojatnica poglavitna bolezen in je zavarovana na 30 dni.

Pri prešičih je zavarovana le tudi jedna, namreč: ikre (katerim tudi pšeno, šenki ali stroge pravijo) na 8 dni.

Pri ovcah so zavarovane 4: kozé in pa garje (ali grinte) na 8 dni, metljaji na jetrih (ali jeterni metulji) in pa metljaji na pljučih (ali pljučni metulji) na 2 meseca.

Ali s temi poglavitnimi boleznimi, katere živinsko barantijo razderó, ni še vsega konec; cesarska postava skrbi še po drugih določbah, da

se vrsti podoba za podobo, kakor so popisane posamezne župnije jedna za drugo. Toliko o vredbi knjige!

Pomen knjige!

Vsak posamič, ko pride v mladeniško in možko dobo, rad posluša in zvé znamenitosti svojega rojstvenega kraja. S pobožno pazljivostjo nastavlja uho pripovedovanju izkušenih mož in veljakov, ki ob posebnih prilikah pripovedujejo imenitnejše dogodbe in stvari, ki so se vršile v tem kraji pred nekaterimi, pred mnogimi leti, v dobrih in hudih časih. V srce mu segajo te pripovedi, zdi se mu, da vse to vidi pred sabo ter ne more pozabiti. Kakor pri izobražencu, tako i pri prostem narodu. Tu morda še z večjim vspehom. Posamezne podobe zadobijo polagoma vedno mičnejši obraz — postanejo narodno blago.

Kakor je s tem, tako važno je zraven tega za vsacega domačina tudi, da pozna zemljepisne razmere svoje župnije in vsaj bližnjih.

živinski kupci ne trpé škode po krivici. Treba zatorej, da povemo našim ljudem tudi te postave, in jim rečemo: zapomnite si jih dobro v svoj dobiček, kajti dostikrat se morate z jedno ali drugo teh postav rešiti, ko vam óni „poglavitni tadli ne pomagajo iz zadrege. Pazljivo zatorej berite, kar vam bomo zdaj še povedali.

Vsaka, naj je katera koli bolezen, razdere kupčijo ali menjo, ako kupec v 24 urah potem, ko je kupljeno ali zamenjano živino prevzel, zapazi, da je živina bolna, in to brž poprejšnjemu gospodarju samemu vedeti dá, ali pa od gosposke potrjenemu zdravniku, ali županu svojega kraja ali pa naravnost svoji cesarski gosposki. Če v 24 urah kupljena ali zamenjana živina tudi pogine, zadene vsa škoda prodajalca ali poprejšnjega gospodarja, ker se sme misliti, da je živina uže pri njem zbolela. Tako velevala §. 924 cesarskih postavnih bukev. Le takrat, ko bi prodajalec izpričati mogel, da je kupec sam kriv, da mu je živina zbolela ali poginila, tedaj mora on sam škodo trpeti. — Marsikateri kupec je že v škodo prišel zato, ker ni vedel te postave, katera zanj dobro govori.

Dalje gre kupčija ali menja nazaj, če se je prodajalec vpričo dveh prič ali pa po pismu zavezal da dober stoji za vsako napako ali bolezen toliko in toliko dni. Če kupec izgovorjenega časa ne zamudi, bode gosposka v tacih okoliščinah vselej za-nj razvodila pravico, ako bi prodajalec z lépo ne hotel živine nazaj vzeti in če ne more izkazati, da je še le kupec živino pokvaril.

Razven vsega tega je pa še druga postavna pot, po kateri se more goljufani kupec rešiti zadrege, iz katere ga ne rešijo ne „patentni tadli“ pa tudi ne postava „za 24 ur“ — ta pot je po §. 934 cesarskih postavnih bukev tista, če kupec

more dokazati, da je kupljena ali zamenjana živina čez polovico predraga ali zavoljo starosti ali zavoljo kake druge napake. Če se kupec také goljufanega misli, ima pravico pritožiti se pri gosposki; ona bode po izvedenih možéh živino ceniti dala, in če je ona res še menj kot pol vredna, gre kupčija in menja nazaj, ali pa mora prodajalec toliko doplačati, da je cena prava. — Po postavi je čas za take pritožbe na tri leta določen; ali bolje je, da se kupec brzo oglasi, sicer bi mu utegnil prodajalec marsikaj podtakniti, da se je v njegovih rokah živina popačila. Kakor pa varuje postava kupca, také varuje tudi prodajalca, da se mu krivica ne godi. Treba zatorej tudi te postave vedeti, da ne bode praznih tožeb, katere le možnjo koljejo, pa nič ne pomagajo.

Čujte zatorej še te postave!

Kupec se ne more pritožiti, če se je pri kupčiji ali menji sam vpričo mož zavezal, da kupi ali zamenja živino, kakoršna je, ima naj „tadle“ ali bolezní kakoršne koli.

Kupec se ne more pritožiti, če mu je prodajalec pri kupčiji ali menji očitno (v pričo dveh mož) povedal, da ima živina to ali óno bolezen, in da mu za-njo dober ne stoji, kupec jo je pa vendar-le kupil.

Kupec zgubi pravico povračila, ako more prodajalec izkazati, da je živina bolezen še le pri kupcu dobila.

Kupec nima pravice do povračila, ako je s kakim drugim blagom ali s celo kmetijo tudi živino, pa vse počez (jedno reč v drugo) kupil in zatorej živina ni bila posebej cenjena.

Kupec nima pravice se pritožiti, ako je kupil živino na očitni dražbi (licitirengi) ki jo je dala gosposka napraviti.

Da vé, kako visoka je ta ali ona gora, koliko prebivalcev ima ta ali ona vas, z eno besedo: s tem spozna svoj rojstveni kraj, župnijo, okraj.

To je vendar manjša dobrota, ki jo imamo od tacih opisov. Pravi pomen zadobili bodo ti opisi še le takrat, ko bodo vsi šolski okraji na Kranjskem na ta način popisani. Oni bodo podoba vse dežele. Do sedaj bila sta vendar le dva šolska okraja, krški in pa novomeški opisana. Ako bi se za to poklicani bolj zanimali, našlo bi se dovolj spretnih močij, ki bi to stvar storili, toda pri sedanjih prežalostnih razmerah tega nij upati tako hitro. Narodni učitelji naj v družih okrajih iz lastnega nagiba posnemajo vzgled treh okrajev; naloga nij tako silno težka, ako se izvrši z združenimi močmi.

Knjiga je pisana za pomoček učitelju pri poduku v domoslovji, pa tudi za odrašene in večje učence v prvi vrsti. Zato bi bila pač vsakemu krajnjemu šolskemu svetu v vsem politič-

nem okraji kočevskem dolžnost, da si jo naroči za ljudsko šolo svojo. Potem pa je jako pripravna za vsacega, posebno pa za boljše kmečke hiše, kjer mladina ob nedeljah in praznikih ali pa zvečer — v družini glasno bere — njena pisava je mična, v lahko umljivej besedi; ima toliko novic, da bode zanimiva za vsacega prebivalca kočevskega okraja. Ume se samo o sebi, da bodo knjigo s koristjo brali tudi drugi deželani. Sestavljena je nepristransko: ne omenja nobene stvari s strastjo ali napetostjo, nikogar ne žali. Ima sicer i pég, toda te nijšo škodljive krogom, za koje je knjiga namenjena.

Prijatelji šole in omike, pridno sezite po knjigi; za ljudske šole, za zasebno zabavo in v poduk ima veliko vrednost!

Dobiva se pri g. Fr. Ivanc-u, učitelju v Velikih Lašičah, pri g. A. Lapajne-ju, učitelju v Ribnici; v Novem mestu v Krajčevi bukvarni. Cena je povedana zgorej. —e.

To so pglavitne postave pri živinski kupčiji. Naj si jih vsak dobro zapomni, da se ogne škodi, pa uide tudi dragim pravdam.

H koncu le še nekaj. Ker je „kratka sprava bolja kot dolga pravda“, je vselej bolje, z lépo poravnati (zglihati) se, kakor pa pravdo začeti. Če je kupec v pravnem času zapazil bolezen, katera po cesarski postavi kupčijo razdere, in če prodajalec sam dobro vé, da ima od njega prodana živina res to napako, ali če mu to zatrdi zveden živinozdravnik, naj jo vzame raji z lepo nazaj, sicer bode pravdo zgubil in vrhu tega še troške plačal. (Po knjigi „Umna živinoreja“).

Valilnice.

Zima se je vlegla na dol in log. Marsikdo bode prisedel k gorki peči, ter prebiral kako knjigo ali pa ravno došle „Dol. Novice“. Da bode pa imel čast. bralec kaj novega, povedati rado vednim znancem, porabim priliko v to, da opišem po moči „valilnice“ ali hišice, v katerih valijo tice svoje mladiče. Soznaniti hočem torej čast. bralce bolj natančno s to prekristno napravo.

Upam, da bode reč že več ali manj znana večini vsaj po imenu. Hočem pa, da jo bralci „Dol. Nov.“ nekoliko bolj spoznajo. Hišic se polotijo ptice, katere valijo svoje mlade v dupljah in ljuknjah n. pr.: škorci, senice, brglezi, pastiričice itd. Za male ptice zadostujejo hišice, ki so visoke kakih 20cm in široke 7cm naj si bodejo okrogle ali štirivogljate, škatljam podobne. Okrogle iz lubja se narejajo jako priprosto. Mlado drevo smereka ali jelka se olupí; to lubje je najboljše, da je celo, da se napravi hišica iz enega kosa. Pritrdi se skupaj tako, da je velikej cevi podobna škatlja, kateri se napravi spodaj dno in na vrhu streha, ki naj se pa pribije poševno, da se more odtekatí voda. Streha mora biti za spoznanje večja od hišice, da ob deževnem času voda vanjo ne zateka. Take hišice iz lubja bi bile primerne najbolj za male ptice kakor so: senice itd.

Za škorce so pripravnejše lesene, kajti škorec potrebuje večje gnezdo. Zanje se naredé poldrug do dva čevlja visoke hišice. Lukinje za izhod se narejajo v gornji polovici hišice. Za škorce mora imeti lukinja kaka dva palca v prerezu; gledati se mora na to, da izhod ni prevelik, da ne morejo ropne tice do mladičev. Poleg lukinje pribije se kakih 30cm dolga paličica, katera služi ptici pri pitanju mladičev. Pritrdi naj se hišica na tako mesto, da ne pridejo lahko do nje mačke in poredni otroci — ob enem mora biti kolikor je mogoče skrivno, ker ta ptice veliko raje valé.

Gotovo ne bode nobenemu žal za delo in zamudo, ko bode čul v cvetočem svojem vrtu vsako jutro spomladi veselo hvaležno petje drob-

nih ptic. Tukaj tudi ni izgovora, kakoršen se čuje premnogokrat pri našem kmetu, ako se mu pripoveduje o kakej novi napravi. — „To je predrago za nas; to nas preveč stane“. Za vse delo se potrebuje le nekoliko deščic ali primernege lubja in nekaj žeblijev, kateri se dobojo pri vsakem gospodarstvu tako rekoč v „smeteh“.

Napravljajo se valilnice posebno sedaj v zimskem času, ko nima marsikdo cele dneve najmanjšega dela. Dostikrat se ne ve od dolzega časa kaj početi, — spomni se drobnih pevčic, ki ti bodo z veselím petjem povračevale trud, — napravi jim primernih hišic za mladiče!

V zadnjem listu „Dol. Nov.“ govori članek, da se nahajajo letos po drevju zapredki glogovega belina. Gospodarji! ne zamudite pripravne prilike za pokončevanje gosenčje zalege. Ker so pa senice največje sovražnice teh gosenic, zatoraj ne pozabite napraviti prav mnogo hišic za senice, ker človeško oko tudi ne more vse tako natančno opaziti, kakor ptičje. Vsak posestnik sadnega vrta naj bi gledal, da si napravi prihodnjo spomlad na svojem vrtu vsaj petero valilnic, in to naj bi bila le malenkost — gotovo mu ne bode žal!

Krivčev.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Pri nas doma nočejo bežati grde kozé; v Ljubljani in tudi drugod moré neusmiljeno malo in doraslo — še mnogo več pa jih je, katerim se bode poznalo, dokler bodo dihali, da so pasli te ostudnice.

Najvažniši dogodek je ta-le: naša in pruska država ste naznanili, da ste leta 1879 sklenili prijateljsko zvezo. Najpoglavitniša določba v tej zvezi je, da si pomagata z vso vojno močjo, ako bi katero koli napala Rusija. Obedve postavite na nogo gotovo do 4 milijone vojakov — to ni igrača! Pa zakaj ste to naznanili svetu? To je vprašanje, na katero se odgovarja kaj različno: ta pravi — mir pomeni; drugi pa — vojska bo, da — to je tako rekoč napoved! Tudi „Dol. Novice“ vam ne vejo dati gotovega odgovora: bližnja prihodnost bode pokazala. Mi in vsi dobri Avstrijani pa si želimo ljubega miru.

Verska šola, katero zahtevajo nekteri vrli katoliški poslanci, ne da miru našim judom, liberalcem, brezvercem: delajo, kakor bi bil belcebub poslal vse svoje hudiče na svet, da to zabranijo. Pravijo, da bode potem armada za nič — pa imajo vendar Nemci v Prusiji nemško šolo — a njih armada se ne boji ne naše in ne marsikatere druge! Kličejo na pomoč naše Mažarje — ali ravno ti imajo še sedaj većinoma versko šolo. Ose in sršeni grizejo najraje dobro sadje — tudi ver-

ška šola mora biti kaj dobrega — ker jo judovski sršeni uže naprej objedajo! Da bi si položili črne svoje zobé! Dobri katoličani razpošiljajo prošnjo za versko šolo: upamo, da jo bodo naši bralci z veseljem podpisali — vsaj zahtevamo samo svojo pravico, krivice pa ne delamo nikomur. Res ne vemo, zakaj se ne bi smel otrok katoliških starišev podučevati v šoli katoliško?!

Naš poslanec g. Klun se je na Dunaju v državnem zboru potegnil za uboge delavce, knape v Zagorju, katerim preti velika beda, ker jih mislijo mnogo odpustiti, kakor smo uže zadnjič povedali. Enako so storili nekteri drugi poslanci. Minister je v svojem odgovoru tolažil, da ne bode tako hudo — ali njegove besede vendarle niso dale prave tolažbe.

Kaj je novega po širokem svetu?

Na Srbskem in Bolgarskem trpé dalje stare homatije. Na Srbskem bodo imeli nove volitve; bolgarski knez Ferdinand pa je potoval s svojo materjo po južnej Bolgariji. Ne gotovo je tamo še vse, tako da knez ne ve, koliko časa bode gospodaril nesrečnej Bolgariji.

Rimski papež sprejema vedno nove romarje iz vseh delov sveta, ki se mu poklanjajo kot svojemu vrhovnemu poglavarju.

Pruski kancelar Bismark je imel v državnem zboru mogočno besedo. Djal je da trdno upa, da bode mir povedal, da je Prusija z Nemčijo trdno zvezana, — pa je tudi ponosno udaril ob sabljo, češ, močni smo, kakor nihče drugi — bojimo se samo Boga — sicer pa nikogar. To je samosvesten govor! Ako le usoda ne bode kedaj resnica, da nizko obsedi, kedor visoko leta?

Francozi mencajo in cincajo, ko so slišali, kako ste zvezani naša Avstrija in mogočna Prusija. Delajo, kakor bi vse to ne bilo nič, a vendar jih poliva kurja polt — zlasti ker imajo doma dovolj poravnati — nimajo pa dovolj — kar je prvo — denarja.

Italijani so se baje sprijeli z Abesinci v vročej Afriki — in zmagali. Bila je le mala praska. Brez dvoma je, da bodo imeli tamo še vroče in krvave dneve. Nekteri pa pišejo, da je sklenila italijanska vlada vojake iz Afrike domu poklicati. Mogoče, vsaj narod italijanski z vojsko ni zadovoljen.

Piše se nam:

Iz slavne Franc Levstikove vasi pri Velicah Lašičah. — Rojaki, Dolenjci! Čitali ste v predzadnjem listu 3. tečaja „Dol. Novic“, da je umrl v Ljubljani naš slavni pisatelj, pesnik in duhovni velikan med Slovenci: Fran Levstik. Rojen je bil dne 28. septembra 1831. l. v naši vasi.

Vsi Slovenci in tudi mi sosedje žalujemo za-njim. Bog mu daj rajska nebesa! Naj mi bode dovoljeno popisati nekoliko njegovo rojstno vas in hišo.

Po številu hiš majhna, toda slavna po Levstiku je vas Spodnje Retje! Stoji na nizkem, prijaznem hribčku, četrt ure hoda od V. Lašič proti jugo-izhodu; šteje samih pet kmetijskih hiš, izmed katerih je ena tista hišica, v kateri je tekla zibelka našemu Levstiku! V neizgubljivo slavo, slavnemu možu pa se bo vas poleg imena Sp. Retje, z visocim spoštovanjem imenovala odslej tudi Franc Levstikova vas!

Sedaj se pa vpraša: I kaj pa je bil Levstik, da se tako slavi? Levstik je bil mož, kakoršnih je malo med Slovani. Bil je velikanskega razuma v slovenski pisavi, kakoršen razum je bil mnogo, mnogo družim pisateljem prikrit. On je prerešetoval slovenski jezik, in pri tem zapazil toliko napak v njem, ki so se iz tujega vrinile vanj, da ni mogel rok križem držati; začel je sam pisati tako, kakor se na kmetih govori, posebno v njegovi rojstni vasi. Tako pisal pa ni le samo on, ampak je tudi vsem drugim slovenskim pisateljem priporočal, da naj tako pišejo. Rekel je: da naj se od kmeta učé, kako priprostemu ljudstvu pisati, da bo spis razumel. In s tem priporočilom je Levstik rodil velikanski napredek slovenske pisave. Naj tukaj omenim le samo njegove spise in pa spise slavnega pisatelja Jurčiča, ki se je brez dvoma ravnal po Levstikovem nasvetu. Kdo, prašam, jih z veseljem ne prebira?

Pa v kakšni hiši je bil rojen ta velikanski mož? Morebiti se je bil porodil v kaki palači? Kaj še! Kmečka in uborna je bila Levstikova hiša — in taka je tudi še danes. Zagledaš poleg lesene hišne sobe in dveh čumnat le toliko pristranskega zidu, da bi zamogli Levstikovi slavitelji v slavni spomin njemu spominsko ploščo vzdati, česar smemo z veseljem upanjem pričakovati.

Akoravno pa je bila Levstikova rojstna hiša kmetijsko-uboga; vendar je živela v nji imovito-zadovoljna rodovina.

Levstiku sta bila roditelja pokojna Matevž in njegova žena Marija, rojena v Vel. Lašičah. Poslala sta malega Franceta najprej v V. laško, potem pa v ljubljansko šolo, kjer je posebno dobro napredoval. Tukajšni sosedje pripovedujejo: Ko je Levstik prvokrat prišel iz Ljubljanske šole na počitnice domov, da je znal že tako pridigovati, kakor ne eden duhovnik tako ne. Naj večkrat je pridigoval o življenju sv. Roka, kateri svetnik je naš patron in njemu posvečena naša soseskina cerkev. Podoba sv. Roka je tudi v našem vaškem znamenju in njemu najbližna je L. rojstna hiša v prijaznem, pregrajenem sadnjem vrtu, obrnjena s svojo srednjo fasado proti južnemu solncu.

Dokler pa ni Levstik šel in postal kar je bil, se je učil doma domačega dela. (Dalje sledi.)

Izpod Gorjancev. — Uže dolgo vam ni nikdo poročal od todi. Naj vam torej jaz kaj povem; ali križ je — novega ne vem kaj. Pa vsaj „Novice“ smejo, ne samo novo ampak tudi staro ponoviti, ponuditi vsaj tu in tam. Pa kaj! vsaj je pri nas (menda tudi pri vas) še sneg star, kateri navadno vsako leto pade; letos še ni pal, ampak leži uže od lani in je tak, da se kar premakniti neče. Ko bi ga ljudje vsaj toliko pospravili, da bi v hosto ali gozd do drv mogli priti. Slaba bo če slednjih ne bo, potem jih boste v mestu še dražje morali plačevati, kakor jih uže. — Pa da ne bom samo o snegu in drvih govoril, naj vam še povem, da je tudi pot iz Novega mesta preko Gorjancev težaven. Ako pelje kdo težji z blagom naložen voz mora priprego „furašt“ dobiti, da spravi blago čez strmino. Res da je glavni in najnevarnejši klanec odstranjen na Gorjancih, a vendar je od Novega mesta do vrha in od vrha do Metlike še dokaj nerodnih strmin in dokler ne bodo tudi oni odstranjeni, nimajo vozniki pravega haska od nove ceste tostran Gorjancev. Slednja je bila uže davno dodelana, a kmetovalci, kateri so prostor za cesto prodali, vendar še niso nič dobili. Kdaj bo neki prišla tudi na — nje vrsta?

Iz Krškega. — (Občni zbor tukajšnje posojilnice) je bil v nedeljo, 5. febr. Zbralo se je bilo 59 zadružnikov, ki so 108 deležev zastopali. Skupščino je nagovoril posojilničini ravnatelj, preč. g. vikar Knavs, ki je povedal več tehtnih besed o zadruzi, o potrebi varčnosti in družega več. Trgovec in zadružni blagajnik gosp. Pfeifer je razlagal tiskani račun, kar je storil tudi tajnik g. Lapajne. Društvo je imelo lani nad 11.000 dohodkov, katere so znosili društveniki in hranilničarji (šparovci). Velik del teh dohodkov posodil se je udom, katerih je bilo lani 124. Vsak ud plača pri vstopu 1 gld. in shrani 12 gld. Potlej je mogoče, da se mu posodi, ako je zanesljiv mož. Čistega dobička je bilo 90 gld., ki se je po predlogu nadzornika gosp. Janeža prepustil načelstvu, v katerem so pri volitvi ostali vsi prejšnji odborniki namreč gg.: Knavs, Lapajne, Pfeifer, Jugovic, Jurčič. Kot pregledniki računov so bili izvoljeni gg.: Janež, Božič in Cepuder. — Načelstvo posojilnice ima svoje seje ob torkih. Pri tajniku naj se pa stranke oglašujejo ob nedeljah in četrkih.

Iz Ljubljane. (Zakasnjeno.) Ves katoliški svet je praznoval veliko in pomenljivo slavnost. Sv. oče papež Leon XIII. so obhajali petdesetletnico svojega mašništva. Kako bi ž njimi vred veselja in navdušenja ne vskipelo krščansko srce ob takej priliki! In glejte, dragi Dolenjci, ravno

letos se je pokazalo, da vrhovni poglavar svete Kristove cerkve niso tako zapuščeni, tako osamljeni, kakor so mislili preje naši sovražniki. Prepričali so se sv. oče sami, da še gorko bijó milijoni vernih src za sv. Petra naslednika. In to jim je, kakor so se ob nekej priložnosti sami izrazili, v sedajnih stiskah največja tolažba.

Vsi rodovi, vsi stanovi, verni in neverni so pokazali svoje globoko spoštovanje do sv. očeta z darili in voščili. Tudi bela Ljubljana se je ob tej priliki skazala verno hčer sv. očeta; pokazala je, da vé ceniti in spoštovati Kristusovega namestnika na zemlji. Na Silvestrov večer, na predvečer slavnostnega dne je bilo vse mesto razsvetljeno. Na novega leta dan zvečer je bila v tukajšnji redutnej dvorani lepa ginljiva slavnost v proslavljenje sv. očeta Leona XIII. V iskrenih navdušenja plamečih govorih se je razodevala udanost in kazalo spoštovanje cerkvenega poglavarja. Sami knezoškof ljubljanski premil. gospod Jakob Missia so vesele goste počastili s svojim prihodom.

Drugo slavnost je priredilo tukajšno društvo rokodelskih pomočnikov na sv. 3 kraljev dan v društvenem poslopji. Tudi to so razveselili gospod knezoškof s svojo navzočnostjo. Tretjo slovesnost pa so obhajali v torek 10. januarja tukajšnji gg. bogoslovci s prav mičnim vsprejemom. Zbralo se je mnogo odličnih duhovnikov in nekaj svetnih gospodov. Na čelu vsem so bili prem. gospod knezoškof. Najpreje je bil latinsk pozdrav navzočega višjega pastirja in drugih gostov. Po tem je zbor zapel pesen (Leonovo himno) zloženo sv. očetu Leonu XIII v čast, katero so vsi stoje poslušali. Temu je sledil slavnosten govor. Gospodu govorniku moramo le čestitati, da nam je odkril sicer v malo a jedrnatih besedah, djal bi, ves pomen papežev, posebno sedaj vladajočega Leona XIII. Vsa svetovna olika in izobraženost, ki jo ima sedajni svet, se mora izvajati le od rimskega stola sv. Petra. Zelo se baha in šopiri današnji svet z omiko, a tega pa, ki jo je vstvaril, jej dal vlažnih tal, tega noče poznati. Tako nekako je trdil tudi g. govornik. Tej točki je sledilo par pesnic in nekaj godbe in potem deklamacija „dve kroni“. G. deklamator je v živih besedah kazal, kako se lepo v mejsebojnem razumljenju strinjate kroni papeževa in cesarska, katerima je geslo „z združenimi močmi“ za vero, dom, pravico. Res krasna pesen! Zbor je zapel na to cesarsko pesen. Naposled se je igral prizor: „Boj in zmaga.“

Nastopili so materijalist, racijonalist, liberal, modroslovec in bogoslovec.

Materijalist (to je oni, čigar Bog je njegov trebuh) pripoveduje prav mično, kako je sedaj vse njemu udano, kako se sedajni svet ravna po

pravilu: Vzemi, uživaj, kar je okoli tebe. Racionalist (čigar Bog je njegova pamet) razvija svoje puhle nauke, daje duška svojej zagrizenosti proti sv. cerkvi. Za temi nastopi liberalec, oni, ki živi kakor ptič v zraku kakor se mu le zljubi, kateremu geslo je „prostost“. In vsi trije postanejo bratje, vsi se združijo ter žugajo cerkvi s propadom in papežu pogubo. Toda glej! Za njimi prideta dva sinova sv. cerkve, modroslovec in bogoslovec. V lepih, vzvišenih besedah razkriva nam prvi „cvet in sad“ prave modrosti, katera ima svojo podlago le v cerkvi in njenih naukih. Besede tega potrjuje drugi, ki je vesel, da mu je sreča biti vernemu sinu svete neveste Kristusove na zemlji, sv. cerkve. Oba oni trojici nasproti kažeta luč sv. cerkve v najlepših barvah, razvijata njene blage uplive na vsacega posameznika in na vse skupaj, tako da jima oni ne morejo nič ugovarjati, da se naposled sramotno premagani porazgubé. Prav ginljiv je bil zadnji prizor, ko so modroslovec, bogoslovec in slovenski kmet s podobama sv. Cirila in Metoda pokleknili pred kip sv. očeta Leona XIII. zatrjujoč jim svojo udanost, zvestobo in spoštovanje. Vso slavnost pa je zaključil zbor z latinsko pesnijo (Tu es Petrus). Ti si Peter in na to skalo . . . itd.

Vsi smo se veseli zadovoljni in za sv. očeta, navdušeni razšli, vsi z jedno vročo željo v srcih: da bi nam ohranil milostno Gospod Bog sv. očeta Leona XIII še mnogo let zdravega in čilega v blagor sv. cerkve in v zveličanje neumrljivih duš.

V Podgori pri Gorici 24. januarija. — Včeraj mi je prinesel neki prijatelj z gore trobentic! Kje jih bote ob tem času pokazali Vi Dolenjci! Nisem zastoj blizo Gorice. Solnce nam sije, da je veselje; snega nimamo nič! Zapal je bil na dan sv. Štefana menda za en milimeter, pa ga ni bila volja ostate. Mrzlo je pa le bilo! Nekako od Božiča sem pa je vedno bolj v enomer držalo 5° R. Adventni čas je bil vedno bolj mokroten, vsak dan je bilo nekoliko dežja, ne, pardon „šote!“ saj tako pravijo tukaj. — Dolenjci! zdaj je čas oglasiti se za „Družbo sv. Mohora!“ Pa vsaj veste, vendar pa da pozabili ne boste tega ugodnega časa! Lansko leto ste nekoliko napredovali — le še taka naprej, ali pa še morda hitreje, ne bi škodilo! Podkrajski.

Domače vesti.

(Premembe.) Preč. gosp. župnik Gr. Jakelj v Rudniku pride za župnika v Cerklje na Dolenjskem. G. c. kr. sodnijski pristav Rizzoli iz Ribnici gre v Radeče; v Ribnico pride novo imenovani pristav g. Dolinšek. G. Flor. Jerman v Krškem je imenovan za višjega davkarskega nadzornika.

(Odlikovanje.) Sodnijski sluga v Ribnici g. Josip Fleš dobil je povodom svojega umirovljenja srebrni zaslužni križec.

(Bralno društvo) v Krškem je imelo 5. febr. kaj lepo slovesno veselico, kjer so se pele krasne pesmi in se kaj dobro godlo. Tudi govor in deklamacija sta bila na svojem mestu. Poslušalcev je bilo veliko. Učiteljsko društvo je imelo od veselice lep dobiček, njemu pripuščeni čisti dobiček znaša blizo 40 gld.

(Občini v Dolu) črnomaljskega okraja je dovolil deželni zbor 200 gld. podpore za zgradbo poti iz Lazov do Spodnjega Loga.

(Za šolo v Črnomlji) je dovolil deželni zbor 8000 gold. posojila.

(Podpore) je dovolil deželni zbor na Dolenjskem še sledeče: novomeškemu gimnaziju 250 gld., kočevskemu 100 gld., g. J. Pečniku v Krškem za izkopavanje starin 200 gld., pedagogičskemu društvu v Krškem 50 gld. — Za cesto St. Peter-Otočice in Srednja vas-Verčice 2000 gld.

(Šolske zadeve.) Sl. c. kr. deželni šolski svet je odločil za nove šole: v fari Sv. Križ pri Kostanjevici Bušečo vas, v Št. Jernejski fari pa vasi: Pleterje, Orehovica in Golovo.

(V Podsteni), fara poljanska na Kočevskem, nastavljen se bode pomožni učitelj.

(† Umrli) je 7. febr. v Celovcu občé znana in visoko spoštovana gospa Ida pl. Langer. — Bila je velika dobrotnica siromakom in vsim sosedom na Poganicah, kateri jo imajo v najboljšem spominu. Naj v miru počiva.

(† Theodor Terbuhovič), sin c. kr. majorja in grajščaka na Maliloki pri Trebnjem, umrl je po kratki bolezni 27 let star v Radolici, kjer je zadnji čas služboval. Bil je jako priljubljen gospod. Naj v miru počiva.

(† Umrli) je v Krškem 12. t. m. ondotni notar g. Julij vitez dr. Gspann.

(Zlata poroka.) Gospod Malenšek, nekdanji učitelj na Raki, sedaj v pokoji, praznoval je 2. svečana s svojo gospo soprogo petdesetletnico svoje poroke, h kateri mu vsi iz srca čestitamo in kličemo: Bog ga živi še mnoga leta!

(Divjo mačko) ubil je dne 6. t. m. Miha Straus, kmet v Podzemlji. Zasačil jo je bil ravno pri hudodelstvu, ko mu je zaklala, kakor trdi, naj lepšo in najpridnejšo kokoš. Lepi njen meh prodal je v Metliki na semnji za 60 kr.

(„Dom in svet.“) Pod tem naslovom se izdaja 20. dan vsacega mesta lepoznanstven list, ki je pred vsem namenjen mladini, katera hrepeni po višej omiki; bode pa brez dvoma izvrstno berilo tudi vsem drugim omikancem, vsaj prvi list to spričuje. Priporočamo ga najtopleje vsem rodoljubom duhovnim in svetnim. Naročnina je jako nizka: za celo leto 1 gld. 60 kr., za pol leta

80 kr. Pošilja naj se g. vredniku dr. Fr. Lampe, v Marijanišči na poljanskej cesti v Ljubljani.

(„Nebeški vrt“.) Pred seboj imamo prvo številko malega lističa na osmih straneh, ki izhaja v Starem trgu pri Slov. Gradcu v 12. jeziki. Namenjen je listič otročičem od 10—12. leta, katere hoče tako rekoč igrati podučevati, podučevaje jih razvedrovati, — in sicer vselej na vernej katoliškej podlagi. Reči moramo, da prvi listič temu namenu popolnoma ugaja. Obsega sledeče sestavke: 1) Otrokom priporočja „Nebeški vrt“ teta Pepi; 2) Obdarovani Jezušček, 3. Kdo pa je to? 4. Bodi usmiljen, 5. Kako se zasadi jabelko? 6. Mali risar, 7. Mala kuharica, 8. Zastavica. — List krasijo mične podobe, ki bodo otrokom prava radost. Pri vsem tem stane celo leto (24 štef.) samo 85 kr. Priporočamo ga vsem starišem in vzgojiteljem, katerim je mogoče utrpiti naročnino. Založnica je Josipina Jurik v Slovenjem Gradcu (Windischgratz). Naroči se lahko tudi pri vsacej knjigarni. — Izdaja se listek v slovenskem, češkem, poljskem, hrvatskem, madjarskem, holandskem, francoskem in nemškem jeziku — v katerem jeziku kedo hoče, v tem se mu pošilja.

Razne vesti.

* (Na Štajerskem) v okolici Maribora prijeli so cigane, in pri njih našli blizo sedem kilo zlatih in srebernih denarjev, največ različnih tolarjev po dva goldinarja. Njih starosta imel je s srebrom okovano palico, ki je najmanj 50 gold. vredna. Skrivati pa znajo ti ljudje; nekatere ženske so imele tolarje v lasih skrite.

* (Velika starost.) Na Češkem umrl je 29. januarja bivši delavec Anton Srb, 104 leta star. Leta 1812 in 1813 bojeval se je proti Napoleonu v občje znani vojski pri Lipsihu (Leipzig).

Smešnice.

Skrbnl mestni očetje.

Griški meščanje so modri možje,
Kdor bi dvomil nad tim, č'lo motil bi se,
Ura na stolpu Vam to potrdi,
Kazalec njen kaže le vedno na tri.

Trije modrijani, minul' je dve leti,
Bili so izvoljeni, za mesto skrb' meti,
Pa vsak le za svojo mavho skrbi,
Pa ura le kaže še vedno na tri.

To tud' spričuje naš javni vodnjak,
Suh je že dolgo in rekel bi vsak:
Preklet' oskrbniki, mal' 'mate skrbi,
Ko ura le kaže še vedno na tri.

Kaj se še zmislijo te modre glave.
Si mesto olupšat' — niso njih srčne želje,
V nemar pustijo potrebne reči,
Da ura ne bi kazala na tri.

Vse dekle meščanske Vas bodo hvalile,
Pri vodnjaku, kjer bodo dušo pustile,
Tudi kmetič, kateri v sodnijo hiti,
Pogleda na uro, še vedno je tri,

Vozili ste že kamenje za novi vodnjak,
Kje li bi stal, Vas vprašal bi vsak,

Zdaj Vam že dolgo na kupi trohni;
Ura pa kaže še vedno na tri.

Mestni očetje, Vaš sklep naj bo tak:
Poprav' te nam uro, najprvo vodnjak,
Mestu v korist in v uslugo tud' Vam;
Če tega ne storite, Vas bo pa sram.

S to pesmico (ktera ni kaj umetno narejena) smešijo zdaj očete v nekem mestu na Slovenskem (D. — —), kjer za javne naprave nič ne skrbé.

V mesecu januarju v Novomestu vračujoča se pisma:

Therese Krehin, Lienc — Stefanic Matia, Weinitz — Hren Johan, Chicago — Deschelan Ignatz, Chicago — Prokopp v Mar, Troppau — Blatnik Johann, Meidling — Hubmann Wilhelm, Graz — Šašek Josef, Mlešberg — Cvet Maca, Kočerit.

Žitna cena v Novem mestu 13. februarja 1888.

Domače pšenice mernik 2 gld. — kr., Debelače (koruze) 1 gld. 40 kr., Soršice 1 gld. 60 kr., Rži 1 gld. 50 kr., Ječmena 1 gld. 30 kr., Ajde 1 gld. 30 kr., Ovsas 70 kr., Krompirja 80 kr.

Loterijske srečke.

Gradec	4. februarja	39	30	55	36	45
Trst	11. februarja	24	30	51	22	34

Za popravo hiše katoliške družbe rokodelskih pomočnikov v Rudolfovem so darovali:

Gg.: Fr. Marešič 15 gld., A. Finz 5 gld., Mat. Videmšek 5 gld., Iv. Plevanič 8 gld. — Vozili so zopet opeko brezplačno: Gg.: Matija Bučar, Miha Kernal in Jože Pele iz Srebrnič; g. Jelenec iz Bršlina in g. Kastelic iz Novega mesta.

Licitacija.

Zaradi oddaje zgradbe nove petrazredne šole v Črnomlji vršila se bode zmanjševalna licitacija dne

20. februarja 1888

ob 10. uri pri c. kr. okr. šol. svetu v Črnomlji. Vse delo proračunjeno je na 25.804 gold.

Kdor hoče licitirati, mora vložiti 5% vadij, kterega bode moral prevzemnik pri prvem plačilnem obroku na 10% povikšati. Licitacijski pogoji, stavbeni načrti in proračuni ležé pri c. kr. okr. šol. svetu vsakteremu na ogled. [19—2]

C. kr. okr. šol. svet Črnomelj, 29. januarja 1888.

Iščete se
dve dobro izurjeni kuharici.

Natančneje se izvé pri
Anton Kušljan-u,

Kandija št. 3. pri Novem mestu.

[13—2]

Izdaten zaslužek
more si brez težave pridobiti vsakdo, ki živi na kmetih in zna pisati slovenski. — Ponudbe pošiljajo naj se v zaprtih pismih z napisom „izdaten zaslužek“ upravnistvu tega lista. [20—1]